

ПАТРИОТИЗМНІНІ ҚҰНДЫЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ: ӘЛЕУМЕТТАНУЛЫҚ ДИСКУРС

Р.К. Тұрысжанова, Б.Б. Жақсыбаева

АНДАТПА

Жаһандану дәуірінде көптеген этностардың ұлттық сана-сезімі мен мәдениетінің, тұрмыс-тіршілігі мен тарихының ерекшеліктеріне байланысты өзінің бірегейлігін жоғалтудың нақты қаупі бар. Мұндай жағдайда патриотизмді қалыптастыру ұлттық қауіпсіздік мәселесіне айналып, ерекше мәнге ие болады. Мақалада зерттелген мәселенің өзектілігі күмән тудырмайды, ал ұсынылған материал өте өзекті және уақытылы. Жоғары мектепте көпжылдық еңбек өтілімі бар оқытушылар бола отырып, авторлар әлеуметтік-гуманитарлық пәндерді оқытудағы тәжірибесіне және Нархоз Университетінің студенттерімен белсенді бейресми қарым-қатынас нәтижелеріне сүйенеді.

Ұсынылған ғылыми мақаланың жаңалығы Интернет-ортада ең алдымен қазақстандық жастарды патриоттыққа тәрбиелеудегі агенті ретінде бірінші кезекте қарастырылмауында. Нархоз Университетінің 2-3 курс студенттерінің әлеуметтік сауалнамасы арқылы авторлар әлеуметтік желілерді маңызды және өзекті тақырыптарды талқылау құралы ретінде пайдалануға болады деген қорытынды жасайды, олар Интернет-технологиялар арқылы қазақстандық жастардың патриоттық бағдарлары мен сенімдерін қалыптастыру бойынша нақты ұсыныстар береді. Мақала орта және жоғары білім беру жүйесіндегі патриоттық тәрбие беру мәселелерімен айналысатындарға, сондай-ақ Интернет кеңістігінің мүмкіндіктерін пайдалана отырып, осы бағыттағы жұмысты жетілдіргісі келетіндер үшін пайдалы.

Түйін сөздер: патриотизм, азаматтылық, студенттік жастар, студенттік орта, патриоттық тәрбие, әлеуметтік желілер, Интернет-кеңістік, Интернет-технологиялар.

Нархоз университеті, Алматы, Қазақстан

Автор-корреспондент:
Жақсыбаева Б. Б.,
botagoz.zhaksybaeva@narхоз.kz

Мақаланың сілтемесі:
Тұрысжанова Р.К.,
Жақсыбаева Б.Б.
Патриотизмнің құндылық негіздері: әлеуметтанулық дискурс // Адам әлемі. – 2025. – №2 (103). – Б. 123-131.

Ценностные основания патриотизма: социологический дискурс

Аннотация. В эпоху глобализации для многих этносов существует реальная угроза потерять свою неповторимость, связанную с особенностями национального сознания и культуры, жизненного уклада и своей истории. В этих условиях формирование патриотизма обретает особую значимость, обретая статус проблемы национальной безопасности. Актуальность исследуемого в статье вопроса не вызывает сомнений, а представленный материал видится весьма злободневным и своевременным. Будучи педагогами с большим стажем работы в Высшей школе, авторы опираются на свой опыт преподавания социально-гуманитарных дисциплин и на активное неформальное общение со студентами Университета Нархоз.

Новизна представленной научной статьи заключается в том, что Интернет-среда прежде не рассматривалась в качестве агента патриотического воспитания казахстанской молодежи. Через социологический опрос студентов 2-3 курсов Университета Нархоз авторами сделан вывод о том, что социальные сети можно использовать как инструмент для обсуждения серьезных и актуальных тем, они дают предложения и конкретные рекомендации по формированию патриотических ориентиров и убеждений казахстанской молодежи посредством Интернет-технологий. Статья будет полезна для тех, кто занимается проблемами патриотического воспитания в системе среднего и высшего образования, кто хочет усовершенствовать эту работу, используя возможности Интернет-пространства.

Ключевые слова: патриотизм, гражданственность, студенческая молодежь, студенческая среда, патриотическое воспитание, социальные сети, Интернет-пространство, Интернет-технологии.

Value Foundations of Patriotism: Sociological Discourse

Abstract. In the era of globalization, for many ethnic groups there is a real threat to lose their uniqueness associated with the peculiarities of national consciousness and culture, way of life and their history. In these conditions, the formation of patriotism becomes of a special importance, acquiring the status of a national security problem. The relevance of the issue investigated in the article is beyond doubt, and the presented material seems very acute and timely. Being teachers with extensive experience in Higher education, the authors rely on their experience in teaching social and humanitarian disciplines along with active informal communication with students of Narхоз University.

The novelty of the presented scientific article lies in the fact that the problem of the formation of patriotism in the Kazakh student environment has never been considered in the context of the possibilities of the Internet-environment as an agent of patriotic education. Through a sociological survey of 2-3 year students of Narхоз University, the authors made a decision that social networks can be used as a tool for discussion of serious and

relevant topics. They provide suggestions and specific recommendations for the formation of patriotic guidelines and beliefs of Kazakhstan youth through modern Internet technologies. The article will be useful for those who deal with the problems of patriotic education in the system of secondary and higher education, who want to improve this work using the possibilities of the Internet space.

Key words: Patriotism, Citizenship, Student Youth, Student Environment, Patriotic Education, Social Networks, Internet Space, Internet Technologies.

Kipicne

Жаһандандудың қазіргі әлемге ықпалы үлкен және біркелкі емес, ол іс жүзінде кез келген феноменнің өзіндік мазмұнын теңестіреді. Жаһандану әсерінен көптеген этностардың ұлттық сана-сезімі мен мәдениетінің, тұрмыс-тіршілігі мен тарихының ерекшеліктеріне байланысты өзінің бірегейлігін, ерекше мазмұнын жоғалтудың нақты қаупі бар. Мұндай жағдайда патриотизмді қалыптастыру ұлттық қауіпсіздік мәселесіне айналып, ерекше мәнге ие болады.

Мақаланың ғылыми жаңалығы – қазақстандық студенттік ортада патриотизмді қалыптастыру мәселесі бұрын патриоттық тәрбие берудің агенті ретінде Интернет-ортаның мүмкіндіктері контекстінде қарастырылмағандығында, сондықтан студент жастардың патриоттық сезімін ескеруге әлеуметтік желілер мен Интернет ресурстарының ықпалы тұрғысынан қарастыру жаңалық болып табылады. Мақалада көтерілген мәселе Интернет-технологияларды, сайттар мен әлеуметтік желілердегі парақшаларды пайдалану арқылы патриоттық тұлғаны тәрбиелеудің нысандары мен әдістерін кеңейту үшін мүмкіндіктер ашу болып табылады. Нархоз университетінің 2-3 курс студенттері арасында әлеуметтік сауалнама жүргізу арқылы студенттердің бойында патриотизмді қалыптастыру бойынша ұсыныстарды анықтау, патриоттық бағдарлар мен сенімдерді қалыптастырудағы Интернет-технологияның рөлі мен маңызын анықтау міндеті қойылды.

Мақаланың өзегі – жастардың патриоттық сезімін оятуда Интернет-технологиялар мен әлеуметтік желілер қаншалықты маңызды деген сауалда. Осы мәселе бойынша зерттеулердің библиографиясын зерделей отырып, посткеңестік, ресейлік және шетелдік әріптестердің бұл бағытта белгілі бір күш-жігер жұмсап жатқанын атап өтуге болады. Тақырыпта қойылған мәселе көпшілікті қызықтыратынын, бірақ зерттеу жұмыстары енді ғана жүргізіліп жатқанын атап өтеміз. Қызығушылық Интернет кеңістігінің кең ауқымды тақырыптарды қамтып, медиа кеңістігінде адамдар өз ойларын оңай бөлісе алатындығына байланысты. Ал қолданушылардың басым бөлігі жастар екенін ескерсек, қаншама студенттер бұл саланы шындық деп қабылдап, сонда өз пікірлерімен бөлісетінін елестетуге болады. Қазіргі әлемде туындап отырған геосаяси сын-қатерлер, COVID-19 пандемиясының экономикалық салдары және 2022 жылғы Қазақстандағы қаңтар оқиғалары жастарды азаматтық пен патриотизмді қалыптастыруды ұлттық қауіпсіздік мәселесі ретінде қарастыруға мәжбүр етеді деп санаймыз.

Айта кетейік, патриоттық тәрбие мәселелері «Білім туралы», «ҚР мемлекеттік жастар саясаты туралы», «ҚР мемлекеттік рәміздері туралы», «ҚР тілдері туралы» заңдарда, ҚР азаматтарына патриоттық тәрбие берудің мемлекеттік бағдарламасында және басқа да құжаттарда көрініс тапқан.

Бұған Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Ғылым комитетінің Философия, саясаттану және дінтану институты мен Алматы қаласы әкімдігінің 2014 жылы жүргізген жастар арасында жүргізген социологиялық сауалнамаларының нәтижелері дәлел [1; 2], Бұқаралық ақпарат құралдары мен ғаламдық Интернет желісі жастарға өзінің теріс әсерін тигізетінін атап өту қажет, бұл патриот бейнесін саналы түрде өшіруден, жаппай тұтыну қоғамының құндылықтарын насихаттаудан және тәуелділік пен құлдырау көңіл-күйін тудыру нысанынан байқалады.

Осы көңіл-күйге жауап ретінде ҚР Президенті К.-Ж. Тоқаев: «Сырттан ешкім біз үшін ешнәрсе жасамайтынын түсінуіміз керек. Барлығы біздің қолымызда» [3]. Бұл ретте Президент біздің белсенді, талантты жастарымызға, ең алдымен қазақстандық студенттер қауымына сенім артады.

Әдіснама

Зерттеу әдістері жалпы ғылыми әдістер – талдау, синтез, салыстырмалы талдау, сонымен қатар нақты біртұтас көзқарас, даму принципі, мәдени тарихшылдық принципі, дерексізден нақтыға көтерілу әдісі, белсенділік және аксиологиялық тәсілдер, сұрақ қою. Зерттеу аясында Нархоз университетінің студенттеріне әлеуметтік сауалнама жүргізілді; патриоттық тәрбиелеу үшін әлеуметтік желілер мен Интернет-технологияларды пайдалану бойынша ұсыныстар әзірленді. Бұдан біз практикалық маңыздылықты көреміз. Зерттеу нәтижелері қазақстандық мұғалімдер мен жоғары мектептің оқытушылары үшін ғана емес, сондай-ақ тәуелсіздік алғаннан кейін кеңестік патриотизмнен ұлттық патриотизмге көшу, оны трансформациялау мәселесі айтарлықтай өткір тұрған посткеңестік кеңістіктегі әріптестеріміз үшін де сұранысқа ие болуы мүмкін.

Интернет пен әлеуметтік желілердің мүмкіндіктері

Азаматтық және патриоттық тәрбие мәселелері адамзат өркениеті тарихында әрдайым ғалымдар мен педагогикалық қауымның назарында болды. Бұл ретте, жас ұрпаққа тәрбие беру шарттары мен ерекшеліктері қоғамның экономикалық, әлеуметтік, мәдени және тарихи

даму жағдайларына байланысты өзгеріп отырады. Қазақстан Республикасының қалыптасуы мен дамуының қазіргі кезеңіне сәйкес жастарда қазақстандық патриотизмді қалыптастырудың тәрбиелік-педагогикалық теориялары мен тұжырымдамалары, осы жұмысты ұйымдастыру нысандары сапалы – жаңа тәсілдерді қажет етеді.

Негізгі себеп, біз көріп отырғандай, жаңа ақпараттық технологияларды пайдаланумен байланысты. Осыған байланысты біз студент-патриотты, студент-азаматты әлеуметтік желілер мен Интернет-ресурстарды пайдалану арқылы тәрбиелеу мүмкіндіктерін қарастыруды ұсынамыз.

Қазіргі уақытта жастар гибриді деп аталатын нақты әлемге белсене қатысуда, олар өз ойларымен бөлісу және жаңалықтарды, оқиғаларды, әлемдегі және қоғамдағы өзгерістерді талқылау, медиа кеңістікті есту мүмкіндігі ретінде қабылдау үшін әлеуметтік желілердің барлық түрлерін пайдаланады. Қолданушылардың басым бөлігі жастар екенін ескерсе, қанша студент медиа кеңістікті тыңдау мүмкіндігі ретінде қабылдайтынын елестетуге болады. Қазіргі әлемнің туындап отырған геосаяси сын-қатерлері, COVID-19 пандемиясының әлеуметтік-экономикалық салдары, 2022 жылғы қаңтардағы Қазақстандағы оқиғалар жастардың азаматтық пен патриотизмін қалыптастыруды ұлттық қауіпсіздік мәселесі ретінде, онсыз экономикалық және саяси процестердің барабар дамуын қамтамасыз ететін құрылым ретінде қарастыруға мәжбүр етеді деп санаймыз.

Қазақстанда патриоттық тәрбие беру үшін Интернет ресурстарын қолдану тақырыбына қатысты арнайы зерттеулер жоқ, алайда жаңа медианың патриотизмді қалыптастыруға ықпалы туралы пікірлердің ішінде оң көзқарастар болғанымен, көбінесе теріс бағалаулар да жиі кездеседі. Кейбір зерттеушілер әлеуметтік желілердің теріс әсерлерін де көрсетеді, бірақ олардың пікірлерін ескере отырып, Интернет ресурстарының оңтайлы тұстарын да атап өтуіміз керек. Көтеріліп отырған мәселе аясында ресейлік зерттеушілер Е.Ю.Митрохин, Л.Б.Шиповская, А.В.Севостьянованы атап өтуге болады. Олар әлеуметтік желілердің мәдениетаралық диалогты кеңейту және сабақтан тыс жұмыстарды тиімді өткізу мүмкіндіктерін атап өтеді, мысалы, патриоттық сезімді дамытуға ықпал ететін зерттеулер (мысалы, отбасы генеалогиясын зерттеу) жүргізу.

Айта кету керек, Қазақстанда біздің тақырып бойынша зерттеулер жүргізілген. Осы тұрғыдан алғанда Г.С.Абдирайымованың «Тәуелсіз Қазақстанның құндылықтары мен идеялары» бағыты бойынша 2013-2015 жылдарға арналған зерттеу жұмыстарының тақырыптық жоспары шеңберінде орындалған «Қазіргі кезеңдегі Қазақстан жастарының дүниетанымы және рухани құндылықтары: жай-күйін бағалау, мәселелері, шешу жолдары (әлеуметтік зерттеу нәтижелері бойынша)» атты мақаласы екіше назар аударуға тұрарлық.

Бұл мақалада 15-29 жас аралығындағы 1000 адам арасында жүргізілген әлеуметтік сауалнама деректерінің жан-жақты талдауы берілген [4].

М.З.Изотов пен А.А.Кокушеваның «Жаңа қазақстандық патриотизм феноменінің философиялық-социологиялық талдауы» атты мақаласында 2014 жылы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Философия, саясаттану және дінтану институты жүргізген жастардың әлеуметтік сауалнамасының нәтижелері келтірілген [5].

Қоғамда жоғары әлеуметтік белсенділік пен өмірге қанағаттану деңгейін қалыптастыруда Интернеттің рөлі айтарлықтай. Ол адамдарға өмір сапасын жақсарту үшін жаңа мүмкіндіктер мен ресурстарды ұсынады.

Осы орайда М.Кастельстің ХХІ ғасырдың алғашқы онжылдықтарында Интернет арқылы жеке және корпоративтік өзара іс-қимылдан (мысалы, электрондық поштаны пайдалану) олардың пайдаланушылары бақылайтын және басқаратын әлеуметтік желілерді дербес құрастыру жағына ауысу түріндегі Интернеттің ең терең әлеуметтік трансформациясы туралы ұстанымы қызықты. 2002 жылдан бері бірнеше жыл ішінде Friendster, Friendster, Facebook, YouTube, Twitter, Twenti, QQ, Baidu, Cyworld, ВКонтакте, Skyrock және басқа жүздеген әлеуметтік желі сайттарының қарқынды өсуі байқалды. Оларды желіде өздігінен құрастырылған қоғамдастықтар деп атауға болады. Мұнда басқа адамдарды желіге қосу процесі орын алады. Алайда, бұл тек виртуалды қауымдастық емес: нақты өмір мен виртуалды желілер арасындағы тығыз байланыс. Бұл гибриді шынайы әлем, яғни тек виртуалды немесе оқшауланған әлем емес [6, 20 б.].

Қарастырылып отырған мәселенің өзектілігін ескере отырып, біз Интернет-ресурстар мен әлеуметтік желілердің патриотизмді қалыптастыруға әсерін есепке алу жөніндегі талдаудың жеткіліксіздігі туралы айтамыз. Аталған тақырыпты өзектендіре отырып, біз шетелдік авторлардың пікірлерін ұсынамыз, олардың зерттеулерінде бұл арнаны жандандырудың жаңа бағыттары мен ұсыныстары қарастырылады.

Философ Р.Каррен мен тарихшы Ч.Дорн АҚШ мектептеріндегі патриотизмнің рөлі мен жаңа тұжырымдамаларын зерттейді. Олар патриотизмнің мақсаттары мен әдістерін, сондай-ақ әділеттілік, білім беру және адами өркендеу сияқты тұжырымдамаларды қарастырады. Каррен мен Дорн азаматтық білімнің үш компоненті – интеллект, достық және құзыреттілік төңірегінде ұйымдастырылғанын айтады. Инклюзивті мектеп қоғамдастығы патриотизмнің ізгілік формасын дамытуға ықпал ете алады, ол тең құқықтылық, әртүрлілік, жаһандық әділеттілік және қоршаған ортаны қорғауға негізделген [7, 114 б.].

Айта кету керек, украиндық авторлар студент жастарды патриоттық тәрбиелеуде ақпараттық және коммуникациялық техноло-

гияларды қолдануды зерттейді. Бұл зерттеулерде олар патриотизм мен ұлттық сана-сезімді қалыптастырудағы әлеуметтік рөлге назар аударады. Контент-талдау арқылы украиноцентрилік ақпараттық ресурстарды, білім беру платформаларын және блогтарды пайдалану мүмкіндіктері анықталды. Осылайша, интерактивті үдеріс моделін жасап, оны «Студент жастар – ақпараттық-коммуникациялық технологиялар – ұлттық-патриоттық көзқарасты қалыптастыру» триадасы арқылы сипаттайды. Эмпирикалық зерттеулер мен фокус-топтар студенттердің ұлттық құндылықтарға қызығушылығы мен Интернет-ресурстар арқылы білім алу ұмтылысын көрсетеді. Бұл зерттеулер жастардың патриоттық көзқарастары мен олардың сенімдерін жүзеге асыру арасындағы қарама-қайшылықтарды анықтайды [8, 130 б.].

Сондай-ақ зерттеу аясында малайзиялық зерттеушілер ұсынған бастауыш мектептен бастап жоғары оқу орындарына дейінгі патриотизм курстарын да атап өтуге болады. Бұл курстардың басты мақсаты – патриоттық сезімін қалыптастыру және нығайту. Осылайша, зерттеудің сандық және сапалық сипаттамаларын үйлестіру оқыту мен білім беру әдістерін анықтауға бағытталған, олар студенттердің мемлекеттік құрылысқа қатысты осындай курстарға деген қызығушылығын арттырып, оқыту үдерісін қызықты әрі тиімді етеді. Зерттеуге 800 респондент қатысқан. Патриотизмге негізделген курстар алты түрлі әдіске бөлінген: мұғалімге бағытталған, студентке бағытталған, интерактивті, конструктивті, бірлескен және жанама. Бұл жіктеу оқытушыларға патриоттық тәрбие берудің ең тиімді тәсілін таңдауға көмектесу үшін ұсынылған [9, 2161 б.].

Қазіргі қазақ мәдениеті өзгермелі деп бағалай отырып, біз Интернет-ресурстар мен әлеуметтік желілер студенттер арасында патриотизм мәселелері бойынша белсенді диалогқа дайын екендігін атап өтеміз. Студенттер Интернет-технологиялардың қоғамдық өмірді ұйымдастырудағы рөлі мен жаңа мүмкіндіктерін жоғары бағалайды, бұл жастардың өз еліне деген сенімінің жоғары деңгейіне ықпал етеді. Патриоттық мазмұнды ұсыну үшін бейнелер, подкасттар, инфографика және басқа интерактивті форматтар маңызды. Интернет-технологияларды дұрыс пайдалану жастардың сыни ойлауы мен медиа сауаттылығын дамыту үшін тиімді құрал. Сонымен қатар, патриотизм мен азаматтық мәселелерді, геосаяси сын-қатерлер мен COVID-19 пандемиясының салдарын талқылау маңызды. Қазіргі заманғы шындық жастардың азаматтық санасы мен патриотизмін ұлттық қауіпсіздіктің маңызды бөлігі ретінде қарастыруды талап етеді.

Студенттерде көптеген сұрақтар туындататын Жаңа Қазақстанды құру идеясынан бастағымыз келеді, себебі бұл тұжырымдама қазіргі таңда студент жастар арасында кеңінен талқыланып, көптеген сұрақтар туындатуда. 2022 жылғы 16 наурызда Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев Қазақстан халқына арнаған

«Жаңа Қазақстан: жаңару мен жаңғыру жолы» атты Жолдауында Жаңа Қазақстанның негізгі бағыттары мен контурларын нақтылап берді.

Азаматтық-патриоттық қоғамға негізделген Жаңа Қазақстанды құруға болады. Қазақстан Республикасының Президенті Қ.-Ж.Тоқаев: «Отаншылдық рухы биік халық қашанда өз мақсатына жетеді... Біз надандық пен архаизмге, радикализм мен тәуелділікке, тұтыну культі мен сыбайлас жемқорлыққа табанды түрде тойтарыс береміз. Біз адамдардың күш-қуатына, талантына, қажырлы еңбегіне сүйенеміз» [3]. «Студенттер Қазақстандық жастардың авангарды болып табылады және ол бүгінгі таңда рухани-адамгершілік, көпмәдени және патриоттық әлеуеттің өсуімен сипатталады» бұл сөздер ең алдымен өскелең ұрпаққа арналған [10].

Біздің халқымызды біріктіретін Қазақстанның бірлігі мен жалпыұлттық идеясының негізі – патриотизм. Бұл маңызды стратегиялық, ұлттық, мәдени және басқа да мәселелерді шешуге бағытталған қоғамның маңызды жұмылдыру ресурстарының нысаны. Мемлекеттің саяси құжаттарында патриотизмнің ықтимал нәтижесі ел азаматтарының нақты іс-әрекеттерінде көрініс табуы тиіс екендігі нақты көрсетілген. Өйткені, азамат, патриот болу үшін ерекше адам болудың қажеті жоқ, өз Отаныңды сүю, оған қамқор болу, оның қиындықтарын, жетістіктерін, қуаныштарын бүкіл әлеммен, баршамен бөлісу.

Мұрат Әуезовтың айтуынша «Отан – бұл біздің санамызға заңдық тұрғыдан орныққан ұғым ғана емес, Отан – бұл сенің өскен ортаң, тұрақты мекенің, табиғи жаратылысың, сенің бар болмысыңның мәні. Сондай-ақ: «Адамгершілік пен отансүйгіштік егіз ұғым, – біртұтас құбылыс» [11].

Х.Ортега-и-Гассеттің пікірінше, «бұл жеке адамның ішкі дүниесінің, әкелер мен аталарға деген сеніммен байланысты маңызды бөлігі, бұл өткеннің және қазіргі күннің байланысы, ұлттық құндылықтар мен дәстүрлердің негізі. Патриотизм бос жерде туындамайды, оның тамыры ел тарихын терең білуде, оның тәуелсіздігі мен гүлденуін қамтамасыз еткен аға ұрпақтың іс-әрекеттерін түсінуде және құрметтеуде жатыр» [12, 97-121 бб.].

«Шындығында, тәрбие мен құндылықтар тағдыры бір-бірімен тығыз байланысты. Сондықтан да халықтың ділі (менталитеті) осы негізде қалыптасады. Ұлтқа қатысты тәрбиені айтқанда ұлттық құндылықтарды тілге тиек етеміз. Ал, ұлттық құндылықтар жөнінде айтар болсақ, тәрбиемен қорытындылаймыз. Бұл егіз ұғым тәрізді. Себебі, құндылықтың құнын ұғындыруда тәрбие құралын айналып өте алмаймыз. Демек, бұл қазақ халқының ұрпағын тәрбиелеуге негіз болатын ұлттық мәдениеттің тірегі» [13, 164 б.].

Қазақстандық қоғамда болып жатқан жағымды, жағымсыз үрдістерге қарамастан, соңғы кездері студент жастардың еліміздің алыс және жақын өткен тарихына деген

қазығушылығы айқын байқалуда. Сондықтан, патриотизм мәселелері бойынша қазіргі жағдай өмірдің диалогтық, полифониялық, интеграциялық байланысын талап ететіні анық. Бұл ретте патриоттық тәрбиенің «тетіктері» жүйесінде демагогияны, формализмді, примитивизм мен жалғандықты түбегейлі жою қажет. Студенттерге патриоттық тәрбие беру формалары университеттің педагогикалық қызметінің ұйымдастырушылық жағын көрсетеді, ол студенттердің құрамы мен тобын, тәрбие қызметінің құрылымы мен орналасуын сипаттайды. Патриоттық тәрбиенің бағыттарына рухани-адамгершілік, азаматтық-патриоттық, әлеуметтік-патриоттық, тарихи-өлкетану, ерлік-патриоттық, спорттық-патриоттық, мәдени-патриоттық сияқты тәрбие түрлері жатады.

Жүргізілген әлеуметтік сауалнама

2023 жылдың наурыз айының басында мақала авторлары Нархоз университетінің қазақ және орыс бөлімдерінің 2-3 курстарының 169 студенті қатысқан әлеуметтік сауалнама жүргізді. 10 және бір ашық сұрақтан тұратын сауалнама құрастырылды. Назарларыңызға осы сауалнаманың нәтижелері мен талдауын ұсынамыз.

1. Қазіргі таңда патриот болу маңызды деп ойлайсыз ба?

- Көптеген адамдар үшін патриот болу маңызды, өйткені ол өз еліне және қоғамына қатыстылық сезімін береді және жеке тұлғаның қалыптасуына ықпал етеді (52,5%).

- Сонымен қатар, басқа адамдар үшін патриотизм ұғымы нақты анықталмауы мүмкін және олар оны ерекше маңызды қасиет ретінде қарастырмауы мүмкін (16,4%).

- Патриот болу мемлекеттік саясаттың барлық шешімдерімен келісу дегенді білдімейді. Көбінесе бұл өз елінің және халқының әл-ауқаты мен гүлденуіне қамқорлық жасауды білдіреді (13,1%).

- Жалпы алғанда, патриотизмнің мәні көптеген факторларға, соның ішінде мәдени және әлеуметтік айырмашылықтарға, саяси сенімдерге және жеке құндылықтарға байланысты болуы мүмкін (18%).

2. Неге патриотизм тақырыбы бүгінде өзекті емес?

- Қазіргі әлемде патриотизмнен гөрі назар аударатын мәселелер көп. Мысалы, экономикалық және әлеуметтік теңсіздіктер, климаттың өзгеруі, терроризмге қарсы күрес, жаһандық қақтығыстар және басқа да маңызды мәселелер (27,9%).

- Кейбір қоғамдарда патриотизм ұлтшылдық пен ксенофобиямен байланысты. Бұл патриотизм тақырыбының теріс қабылдануына және халықтың көпшілігінің (32,8%) қолдамауына әкелуі мүмкін.

- Қазіргі әлем барған сайын халықаралық және жаһандануда және көптеген адамдар өздерін тек өз елінің емес, жаһандық қауымдастықтың бір бөлігі ретінде қарас-

тырады. Бұл ұғым ретінде патриотизмге деген қазығушылықты төмендетуі мүмкін (32,8%).

- Өз елін басқалардан артық қоюға қарсы, әсіресе елдер арасындағы ынтымақтастықты қажет ететін жаһандық мәселелер аясында сын көбейіп келеді. Бұл адамдардың патриотизмге деген көзқарасына да әсер етуі мүмкін (6,6%).

3. Сіз танымал адамдардың ішінде кімдерді нағыз патриот деп санайсыз?

- Қазақ әншілері (Димаш Құдайберген, Dequine, «Ирина Қайратқызы» тобы, т.б.) (37,7%).

- Спортшылар (Геннадий Головкин, Шавкат Рахмонов, А. Назаров, т.б.) (19,7%).

- Блогерлер (Диас Камериданов, Карина Оксукпаева, Арман Юсупов, Damelya Sweet, т.б.) (19,7%).

- Саясаткерлер (Қасым-Жомарт Тоқаев, Н.Назарбаев, «Алаш» партиясының жетекшілері, т.б.) (34,4%).

- Блог авторлары (Д. Мұрат, Д. Камериданов, А. Нұрсилаев, т.б.) (27,9%).

- Q – POP (Ninety One, Alpha, Ziruza және т.б.) өкілдері (9,8%).

- Тарихи тұлғалар (Б. Момышұлы, Д. Қонаев, Қ. Сәтбаев, Ә. Молдағұлова, М. Мәметова, Ә. Кекілбаев, т.б.) (18%).

- Қазақ ағартушылары (А. Құнанбаев, Ш. Уәлиханов, І. Алтынсарин) (13,1%).

- Отбасы мүшелері (атасы, әжесі, әкесі, анасы және т.б.) (6,6%).

4. Студенттерді патриоттыққа тәрбиелеудің ең тиімді жолдары/әдістері қандай деп ойлайсыз?

- Ұлттық мерекелер мен мемлекеттік маңызы бар күндерді мерекелеу сияқты патриоттық іс-шараларға қатысу (39,3%).

- Өз елінің тарихы мен мәдениетіне арналған экскурсиялар ұйымдастыру және мұражайларға бару (45,9%).

- Ана тілін, әдебиеті мен тарихын оқуға тарту (52,5%).

- Өз елінің саясаты мен мәдениетіне байланысты өзекті тақырыптар бойынша пікірталастар мен семинарлар өткізу (37,7%).

- Студенттердің іс-әрекеттерінде патриоттық сенімдерді іс жүзінде іске асыру үшін мүмкіндіктер жасау, мысалы, қайырымдылық және қоғамдық іс-шараларға қатысу (32,8%).

- Әлеуметтік желілердегі медиа материалдар (24,6%).

5. Сіз қалай ойлайсыз, әлеуметтік желілер жастар үшін маңызды (өзекті) тақырыптарды талқылауға бейімделген бе?

- Иә, әлеуметтік желілер жастар үшін саясат, әлеуметтік әділдік, қоршаған орта және т.б. сияқты маңызды және өзекті тақырыптарды талқылау үшін тамаша құрал бола алады. Алайда, шынайы ақпаратты жалған жаңалықтардан ажырата білу және сыни ойлауға дайын болу қажет (60,7%).

- Әлеуметтік желілер маңызды тақырыптар туралы пікірталас алаңына айналуы мүмкін, алайда бұл нақты әлеуметтік желіге және оның мақсатты аудиториясына байланысты. Кейбір

әлеуметтік желілер маңызды тақырыптарды талқылау үшін арнайы құрылады және тиісті медиамәдениетке ие (21,3%).

- Әлеуметтік желілер жастар үшін маңызды және өзекті тақырыптарды талқылау үшін үлкен мүмкіндіктер ұсынады, бірақ сонымен бірге олар маңызды тақырыптарға назар аудару мен қызығушылық деңгейін төмендететін мемдер, әзілдер және т.б. сияқты алаңдататын факторлардың көзі бола алады (18%).

6. *Студенттерді патриоттыққа тәрбиелеу үшін Әлеуметтік желілерді пайдалануға болады деп ойлайсыз ба?*

- Иә, әлеуметтік желілерде өз елінің тарихына, мәдениетіне, дәстүрлері мен жетістіктеріне арналған тақырыптық топтар мен қауымдастықтар құруға болады (24,1%).

- Иә, ақпараттық материалдарды, фото-және бейнематериалдарды университеттер мен студенттік қауымдастықтардың беттеріне орналастыруға болады, олар студенттердің патриоттық сезімдерін дамытуға ықпал ете алады (27,9%).

- Елдегі ағымдағы оқиғалар мен проблемалар туралы студенттердің тәжірибесі мен пікірлерімен алмасу үшін әлеуметтік желілерді пайдалану (16,8%).

- Студенттерге патриоттық сезімдерді дамытуға және өз елі туралы білім деңгейін арттыруға ықпал ететін өздерінің жеке жобаларын жасауға және ілгерілетуге жәрдемдесу (8,2%).

- Әлеуметтік желілерде көптеген жалған ақпарат, жалған және жалған жаңалықтар болуы мүмкін, олар студенттердің елде шын мәнінде не болып жатқанын түсінуін бұрмалауы мүмкін (8,2%).

- Студенттер тек белгілі бір дереккөздерден ақпарат ала алады, олар өз сенімдеріне сәйкес келеді, бұл көріністердің бұрмалануына және стереотиптердің бекітілуіне әкелуі мүмкін (14,8%).

7. *Сіз үнемі қандай Интернет-ресурстарды, сайттарды пайдаланасыз, оларды атап аласыз ба?*

- Жаңалықтар порталдары (Tengrinews.kz, NUR.kz, Zakon.kz және т.б.) (67,2%).

- Әлеуметтік желілер (Instagram, TikTok, Twitter және т.б.) (78,7%).

- Іздеу жүйелері (Google, Yandex және т.б.) (57,4%).

- Видеохостингтер (Youtube, Twitch және т.б.) (41%).

- Телеарналар (Хабар, КТК, Қазақстан және т.б.) (13,1%).

8. *Патриоттық тақырыптарды көтеретін және жариялайтын веб-сайттарды, қосымшаларды және арналарды атаңыз?*

- Жаңалықтар порталдары (elorda.info, qaznews.kz, Atamura.kz, Assemblu.kz және т.б.) (55,7%).

- Әлеуметтік желілер (Instagram, TikTok, Twitter және т.б.) (54,1%).

- Веб-сайттар («Алтын қазына», «Мәңгілік Ел», «Kazakh World», «Talim Tv», «Abai Tv»,

«Amanat times», «Kuanys Shonbay», «Dope soz», «Асыл Арна» және т.б.) (73,8%).

- Телеарналар (Хабар, КТК, Балапан және т.б.) (37,7%).

9. *Қазақстанда қандай танымал блогерлер жастар арасында беделге ие?*

- Карина және Арман Юсуповтар (70,5%)

- Zheka Fatbelly (24,6%)

- Біржан Әшім, О.Кенжебек, Айсұлтан Сейтов, Аяй Шалқар, (23%)

- Damelya Sweet (8,2%)

- Nagimuwaa (11,5%)

- Әйгерім Рысқұлова, Айжұлдыз Адайбекова, Фариза Төрәлі (14,8%)

- Жансерік Қадырбаев, Данияр Жігітбек (8,2%)

- Бейбіт Әлібеков, Утопия шоу (19,7%)

- Жанабыловтар отбасы (9,8%)

- Әсет Мырзабаев, Сырымбек Тау, Руслан Берденов, Нұрдәулет ННН (11,5%)

- Марғұлан Сейсембай, Қыран Талапбек, Ақарыс Әділжан (9,8%)

- Әлия Байтұғаева (6,6%)

- Мурат Данияр (Jurtty balasy) (14,8%).

10. *Бүгінгі күні Интернет кеңістігі «патриотизмнен тыс аймақ» деп ойлайсыз ба?*

- Мен бұл пікірмен келіспеймін. Керісінше, Интернет патриоттық идеялар мен ұлттық құндылықтарды тарату үшін қуатты құрал бола алады (57,4%).

- Иә, Интернет кеңістігі әрдайым патриотизммен байланыстырылмайды, бірақ патриоттық материалдарды жастар үшін қызықты ету үшін кейбір әдістерді пайдалануға болады (42,6%).

11. *Патриоттық мазмұндағы материалдарды берудің қандай тәсілдері жастар үшін қызықты болар еді? Ашық сұрақ.*

Талдау

1 сұрақ: Талдау нәтижелері патриот болудың маңыздылығы туралы әртүрлі пікірлер бар екенін көрсетеді. Сауалнамаға қатысқандардың жартысынан көбі патриотизм жеке сәйкестік пен қоғамға қатыстылық сезімін қалыптастыруға көмектеседі деп санайды. Алайда кейбір студенттер үшін патриотизм ұғымы анық емес және маңызды сапа ретінде көрінбейді. Сонымен қатар, сауалнамаға қатысқандар патриотизм үкіметтің саясатын толық мақұлдауды емес, өз елінің игілігіне қамқорлықты білдіретінін түсінеді. Жалпы, патриотизмнің мәні мәдени, әлеуметтік, саяси сенімдер мен жеке құндылықтарға байланысты әртүрлі болуы мүмкін.

2 сұрақ: Жауаптың талдауы көрсеткендей, тақырып бірнеше себептерге байланысты өзекті емес деп саналады. Кейбіреуі әлемде патриотизмнен басқа да назар аударуды қажет ететін көптеген мәселелер бар деп есептейді. Сонымен қатар, кейбір қоғамдарда патриотизм ұлтшылдық пен ксенофобиямен байланыстырылады, бұл сезімдер патриотизмнен алыстатуы мүмкін. Бұған қоса, елдер арасындағы

ынтымақтастықты талап ететін жаһандық мәселелер тұрғысынан өз еліне басымдық беруге қарсы пікірлер де бар. Дегенмен, біразы үшін патриотизм әлі де маңызды, өйткені ол оларға өз елдері мен қоғамдарына тиесілі екендігін сезіндіреді және жеке сәйкестенуді қалыптастыруда маңызды рөл атқарады.

3 сұрақ: Сауалнаманың нәтижесінен сауалнамаға қатысқандардың өздеріне нағыз патриот болатын нақты бір адамды анықтай алмағандары көрінеді. Оның орнына сауалнамаға қатысқандар патриоттар санатын ұсынды. Олардың арасында қазақстандық әртістер, спортшылар, блогерлер, саясаткерлер, блог авторлары, Q-POP өкілдері, тарихи тұлғалар, қазақ ағартушылары мен отбасы мүшелері бар. Әрбір сауалнамаға қатысқандар үшін патриотизм идеясының өзіндік маңызы бар деп болжауға болады және олар аталған санаттағы адамдар олардың патриотизмді түсінуді қандай да бір деңгейде білдіреді деп санайды. Бұл патриотизм идеясының субъективті болып табылатынын және әрбір адам оны әртүрлі қабылдай алатынын айғақтауы мүмкін.

4 сұрақ: Студенттердің жауаптарынан олар патриоттық іс-шараларға қатысуды патриотизмге тәрбиелеудің ең тиімді тәсілдері деп санайды деген қорытынды жасауға болады. экскурсиялар ұйымдастыру және мұражайларға бару, ана тілін үйренуге тарту, тақырыптар бойынша пікірталастар мен семинарлар өткізу, өз елінің саясатымен және мәдениетімен байланысты, сондай-ақ студенттердің іс-әрекеттерінде патриоттық сенімдерді іс жүзінде іске асыру үшін мүмкіндіктер жасау, мысалы, қайырымдылық және қоғамдық іс-шараларға қатысу. Айта кетейік, әлеуметтік желілердегі медиа материалдар патриотизмді тәрбиелеу тәсілі ретінде анағұрлым танымал болған жоқ.

5 сұрақ: Ұсынылған жауаптардан, сауалнамаға қатысқандардың көпшілігі (60,7%) шынайы ақпаратты жалған жаңалықтардан және сыни ойлаудан ажырата білу шартымен, әлеуметтік желілер жастар үшін маңызды және өзекті тақырыптарды талқылау үшін тамаша құрал бола алады деп санайды. Алайда, сауалнамаға қатысқандардың кейбіреулері (21,3%) әлеуметтік желілерде маңызды тақырыптарды талқылау мүмкіндігі нақты әлеуметтік желіге және оның мақсатты аудиториясына байланысты екенін атап өтті. Олардың пікірінше, кейбір әлеуметтік желілер маңызды тақырыптарды талқылау үшін арнайы құрылады және тиісті медиа мәдениеті бар. Сондай-ақ (18%) әлеуметтік желілер мемдер, әзілдер және т.б. сияқты алаңдататын факторлардың көзіне айналуы мүмкін, бұл маңызды тақырыптарға назар аудару мен қызығушылық деңгейін төмендетуі мүмкін. Тұтастай алғанда, жауаптар әлеуметтік желілер маңызды тақырыптарды талқылауға мүмкіндік беретінін, сондай-ақ алаңдататын факторлардың көзі бола алатынын көрсетеді, сондықтан шынайы ақпаратты таңдап, сыни көзқарас таныта білу маңызды.

6 сұрақ: Респонденттердің көпшілігі әлеуметтік желілерді студенттерді патриоттық тәрбиелеу үшін пайдалануға болады деп санайды. Дегенмен, қазіргі оқиғалар туралы жалған ақпараттың таралуына назар аудару қажет. Студенттерді патриоттық тәрбиелеу үшін әлеуметтік желілерде өз елінің тарихы, мәдениеті, дәстүрлері мен жетістіктеріне арналған тақырыптық топтар мен қоғамдастықтар құру, ақпараттық материалдар мен фото-бейнемазмұнды жариялау ұсынылады. Әлеуметтік желілер студенттердің елдегі ағымдағы оқиғалар мен мәселелер туралы пікір алмасуына ықпал етіп, патриоттық сезімдерін дамытуға көмектеседі. Алайда, студенттер тек шектеулі дереккөздерден ақпарат алуы мүмкін, бұл олардың көзқарастарын бұрмалауға және стереотиптерді нығайтуға әкелуі ықтимал.

7 сұрақ: Сауалнамаға қатысқандардың көпшілігі тұрақты түрде әлеуметтік желілерді (78,7%), сондай-ақ жаңалықтар порталдарын (67,2%) және іздеу жүйелерін (57,4%) пайдаланады. Бейнехостингті 41% пайдаланады, ал телеарналарды 13,1% ғана пайдаланады.

8 сұрақ: Жауаптарды талдау респонденттердің көпшілігі «Алтын қазына», «Мәңгілік Ел» және «Kazakh World» сияқты патриоттық тақырыптарға арналған веб-сайттарды атағанын көрсетеді. Сондай-ақ, elorda.info және qaznews.kz сияқты жаңалықтар порталдары атап өтілді; Instagram, TikTok және Twitter сияқты әлеуметтік желілер. Хабар, КТК және Балапан сияқты телеарналар басқа ресурстарға қарағанда аз дәрежеде аталып өткен.

9 сұрақ: Жауаптардан блогерлер Карина мен Арман Юсуповтар Қазақстанда жастар арасында үлкен беделге ие деген қорытынды жасауға болады. Сондай-ақ Бейбіт Әлібеков, Zheka Fatbelly, Біржан Әшім, Әйгерім Рысқұлова, Мұрат Данияр (Jurtyn balasy) және Марғұлан Сейсембай танымал. Нагимуваа мен Әлия Байтұғаева жауаптарда мейлінше қолдау тапты.

10 сұрақ: Респонденттердің көпшілігі Интернетті патриотизмнен тыс аймақ деп есептемейді және оны ұлттық құндылықтар мен патриоттық идеяларды тарату үшін тиімді құрал ретінде көреді. Дегенмен, кейбір респонденттер Интернет әрдайым патриотизммен байланыспайтынын мойындайды.

11 сұрақ: Патриоттық мазмұндағы материалдарды ұсыну тәсілдеріне келетін болсақ, респонденттер мынадай идеяларды ұсынады:

- Жастарға өз елі мен мәдениеті туралы көбірек білуге көмектесетін интерактивті ойындар мен қосымшалар жасау;

- Патриоттық материалдарды тарату және осы тақырыпта пікірталас ұйымдастыру үшін әлеуметтік желілерді пайдалану;

- Танымал бейнехостингтерде патриоттық тақырыптарды қозғайтын және жастардың назарын аударатын бейнеконтент құру;

- Патриоттық сезімдер мен ұлттық бірегейлікті қалыптастыруға ықпал ететін конкурстар мен іс-шаралар ұйымдастыру.

Қорытынды

Жүргізілген әлеуметтік сауалнаманы талдау патриотизмнің мәдени, әлеуметтік, саяси және тұлғалық факторларға байланысты субъективті түрде қабылданатын және әртүрлі түсіндірілетін ұғым екендігі туралы жалпы қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Студенттердің бір бөлігі патриотизмді жеке сәйкестікті және өз елі мен қоғамына қатыстылық сезімін қалыптастыру үшін маңызды деп санайды, ал басқалары оны қазіргі әлемде өзекті емес деп санайды. Кейбір студенттер патриотизмді ұлтшылдықпен және ксенофобиямен байланыстырады, бұл осы идеядан бас тартуға әкелуі мүмкін.

Патриот деп санайтын адамдар санаттарының тізімі берілген, бұл әр адамның патриоттық идеясын әртүрлі қабылдау алатынын көрсетеді. Бұл патриотизмнің субъективті сипатын және оны көптеген факторларға байланысты түсіндіру мүмкіндігін көрсетеді. Осылайша, патриотизм идеясын әртүрлі тәсілдермен қабылдауға және түсіндіруге болады және ол міндетті түрде саяси көзқарастармен немесе ұлттық бірегейлікпен байланысты емес. Патриотизмнің маңызды аспектісі – мемлекеттік саясаттың барлық шешімдерін жай ғана мақұлдау емес, өз елінің және халқының игілігі үшін қамқорлық жасау. Жастар арасында отансүйгіштікке тәрбиелеу үшін патриоттық іс-шараларға қатысу, экскурсиялар ұйымдастыру және мұражайларға бару, олардың ана тілін, әдебиеті мен тарихын зерттеуге қатысу, пікірталас өткізу сияқты жұмыстың әртүрлі әдістері мен формаларын қамтитын кешенді тәсіл қажет деп есептейміз. Өз елінің саясаты мен мәдениетіне қатысты өзекті тақырыптар бойынша семинарлар өткізу, сондай-ақ жастардың іс-әрекетінде патриоттық сенімдерін іс жүзінде жүзеге асыруға мүмкіндіктер жасау, мысалы, қайырымдылық және қоғамдық шараларға қатысу. Сонымен қатар, әлеуметтік желі жастар үшін маңызды және өзекті тақырыптарды талқылаудың пайдалы құралы бола алады, бірақ алаңдату қаупін ескеру және сенімді ақпаратты жалған жаңалықтардан ажырата білу және сыни көзқараспен қарау маңызды.

Талдау көрсеткендей, әлеуметтік желілер, жаңалықтар порталдары және іздеу жүйелері респонденттердің көпшілігі үшін ақпараттың негізгі көзі. Респонденттердің көпшілігі әлеуметтік желілерді өз елінің тарихына, мәдениетіне, салт-дәстүріне және жетістіктеріне арналған тақырыптық топтар мен қауымдастықтарды құру арқылы студенттерді патриоттыққа тәрбиелеу үшін пайдалануға болады деп санайды. Аталған ресурстардың ішінде патриоттық тақырыптарға арналған веб-сайттар респонденттердің арасында ең танымал болды, сонымен қатар жаңалықтар порталдары. Әлеуметтік желілерде Instagram, TikTok және Twitter ең көп аталды. «Хабар», «КТК», «Балапан» сынды телеарналар аз дәрежеде атап өтілді.

Жалпы, студенттерге патриоттық тәрбие берудің тиімді болуы үшін тек әлеуметтік желілерді ғана емес, сонымен қатар ақпараттық порталдар мен телеарналар сияқты басқа да медиа-ресурстарды қамтитын ресурстардың кең ауқымын пайдалану қажет деген ой туындайды. Бұл ретте студенттердің патриоттық сезімдеріне теріс әсер ететін қате ақпараттар мен фактілерді бұрмалау мүмкіндігін ескеріп, әртүрлі дереккөздерден сенімді ақпарат беру қажет.

Қазақстан жастарының басым бөлігі патриотизмді ұлттық бірегейлікті қалыптастыру үшін маңызды және қажет деп санайды. Сондай-ақ олар Интернеттің патриоттық идеялар мен ұлттық құндылықтарды таратудың қуатты құралы бола алатынына сенімді. Респонденттердің көпшілігі әлеуметтік желілерде патриотизм мен ұлттық бірегейлік тақырыптарын белсенді талқылайтын танымал блогерлерге жоғары баға берді.

Біз әлеуметтік желілер платформалары жастар үшін кең ауқымды мәселелер бойынша пікірталасқа қатысу үшін маңызды құралға айналғанын мойындаймыз. Олар студенттерге қызығушылықтары мен қамқорлықтарын бөлісетін адамдармен қарым-қатынас жасауға және өз көзқарастарын, ойларын және тілектерін кең аудиторияға жеткізуге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Шаукенова З.К., Нысанбаев А.Н., Абдирайымова Г.С. Реальность казахстанского общества: социологический проект // Социологические исследования. – 2014. – № 8. – С. 30-37.
- 2 Аналитический доклад «Оценка эффективности мероприятий по патриотическому воспитанию молодежи города Алматы (по данным социологического опроса). – Алматы: КГП «Центр информации и анализа», 2014. – 31с.
- 3 «Жаңа Қазақстан: жаңару және жаңғырту жолы» Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 16.03.2022 ж. – Астана, 2022.
- 4 Абдирайымова Г.С. Мировоззренческие и духовные ценности молодежи Казахстана на современном этапе: оценка состояния, проблемы, пути решения (по результатам социологического исследования) // Материалы научно-практической конференции «Состоявшийся Казахстан, устремленный в будущее». – Алматы 2014. – С. 84-97.
- 5 Изотов М.З., Кокушева А.А. Философско-социологический анализ феномена нового казахстанского патриотизма // Известия НАН РК. Серия общественных и гуманитарных наук. – №6, 2014. – С. 3-7.
- 6 Кастельс М. Власть коммуникации. – М.: Изд. Дом Высшей школы экономики, 2016. – 84 с.
- 7 Curren R., Dorn Ch. Patriotic Education in a Global Age (History and Philosophy of Education Series), (English Edition). – 2018. –192 p.
- 8 Pavlushenko O.A., Lada Yu. Mazai, Liudmyla V. Prokopchuk, Natalia M. Pavlykiivska. Information Technologies and Learning Tools of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine. – Vol 85. – №5, 2021. – С. 130-146.
- 9 Samsu, K. H. K., Adnan, Z. H., Ismail, M. M., Fee, L. Y., Majid, A. A., & Razak, R. R. A. Approach in Strengthening Patriotism among Students Through Patriotism-Based Courses. International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences. – 2021. – Vol. 11. – No. 12. – P. 2160-2172,

10 Джилкишиева М.С. Гражданско-патриотическое воспитание студенческой молодежи Казахстана // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – №4.

11 <https://www.facebook.com/qazaqtvkz/>

12 José Ortega y Gasset. Qué es filosofía? // Revista de Occidente. – Madrid, 1972. – 264 s.

13 Қоңырбаева С. Қазақстандық патриотизм – жастардың құндылық бағдарының өзегі (қаңтар оқиғасынан кейін жастар тәрбиесіне талдау мен тұжырым) // ҚазҰУ Хабаршысы. «Педагогикалық ғылымдар» Сериясы. – 2022. №2 (71). – 164 б.

Transliteration

1 Shaukenova Z.K., Nysanbaev A.N., Abdirajymova G.S. Real'nost' kazhastanskogo obshhestva: sociologicheskij proekt [Reality of Kazakh society: sociological project] // Sociologicheskije issledovanija. – 2014. – № 8. – S. 30-37. (in Russ)

2 Analiticheskij doklad «Ocenka jeffektivnosti meroprijatij po patrioticheskomu vospitaniju molodezhi goroda Almaty (po dannym sociologicheskogo oprosa) [Analytical report «Evaluation of the effectiveness of measures for patriotic education of the youth of the city of Almaty (according to the sociological survey)]. – Almaty: KGP «Centr informacii i analiza», 2014. – 31s. (in Russ)

3 «Zhaңa Қазақстан: zhaңaru zhәne zhaңyrtu zholy» Qasym-Zhomart Toқаevtyң Қазақстан halkyna Zholdauy [«New Kazakhstan: the path of renewal and modernization» Address to the people of Kazakhstan by Kassym-Jomart Tokaev]. 16.03.2022 zh. – Astana, 2022. (in Kaz)

4 Abdirajymova G.S. Mirovozzrencheskie i duhovnye cennosti molodezhi Kazahstana na sovremennom jetape: ocenka sostojanija, problemy, puti reshenija (po rezul'tatam sociologicheskogo issledovanija) [The worldview and spiritual values of the youth of Kazakhstan at the present stage: assessment of the state, problems, and solutions (according to the results of sociological research)] // Materialy nauchno-prakticheskoi konferencii «Sostojavshijsja Kazahstan,

ustremlyennij v budushhee». – Almaty 2014. – S. 84-97. (in Russ)

5 Izotov M.Z., Kokusheva A.A. Filosofsko-sociologicheskij analiz fenomena novogo kazhastanskogo patriotizma [Philosophical and sociological analysis of the phenomenon of new Kazakh patriotism] // Izvestija NAN RK. Serija obshhestvennyh i gumanitarnykh nauk. – №6, 2014. – S. 3-7. (in Russ)

6 Kastel's M. Vlast' kommunikacii [Power communication]. – M.: Izd. Dom Vysshej shkoly jekonomiki, 2016. – 84 s. (in Russ)

7 Curren R., Dorn Ch. Patriotic Education in a Global Age (History and Philosophy of Education Series), (English Edition). – 2018. –192 r.

8 Pavlushenko O.A., Lada Yu. Mazai, Liudmyla V. Prokopchuk, Natalia M. Pavlykivska. Information Technologies and Learning Tools of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine. – Vol 85. – №5, 2021. – S. 130-146.

9 Samsu, K. H. K., Adnan, Z. H., Ismail, M. M., Fee, L. Y., Majid, A. A., & Razak, R. R. A. Approach in Strengthening Patriotism among Students Through Patriotism-Based Courses // International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences. – 2021. – Vol. 11. – No. 12. – P. 2160-2172,

10 Dzhilkišieva M.S. Grazhdansko-patrioticheskoe vospitanie studencheskoj molodezhi Kazahstana [Civil and patriotic education of student youth of Kazakhstan] // Sovremennye problemy nauki i obrazovanija. – 2012. – №4. (in Russ)

11 <https://www.facebook.com/qazaqtvkz/>

12 José Ortega y Gasset. Qué es filosofía? [What is Philosophy] // Revista de Occidente. – Madrid, 1972. – 264 s. (in Spanish)

13 Қоңырбаева С. Қазақстандық патриотизм – жастардың құндылық бағдарының өзегі (қаңтар оқиғасынан кейін жастар тәрбиесіне талдау мен тұжырым) [Kazakhstani patriotism is the core of the value orientation of youth (analysis and conclusions on youth education after the January events)] // ҚазҰУ Хабаршысы. «Педагогикалық ғылымдар» Сериясы. – 2022. №2 (71). – 164 б. (in Kaz)

АВТОРЛАР ЖАЙЛЫ АҚПАРАТ

*Роза Кималхановна
Тұрысжанова*

профессор, философия ғылымдарының докторы, Нархоз Университеті, Алматы, Қазақстан, email: roza.turyszhanova@narхоз.kz, ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-7702-7269>

*Ботакөз Болатовна
Жаксыбаева*

қауымдастырылған профессор, философия ғылымдарының кандидаты, Нархоз Университеті, Алматы, Қазақстан, email: botagoz.zhaksybaeva@narхоз.kz, ORCID ID <https://orcid.org/0009-0002-1243-2225>

*Роза Кималхановна
Тұрысжанова*

профессор, доктор философских наук, Университет Нархоз, Алматы, Казакстан, email: roza.turyszhanova@narхоз.kz, ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-7702-7269>

*Ботакөз Болатовна
Жаксыбаева*

ассоциированный профессор, кандидат философских наук, Университет Нархоз, Алматы, Казакстан, email: botagoz.zhaksybaeva@narхоз.kz, ORCID ID <https://orcid.org/0009-0002-1243-2225>

Roza Turyszhanova

Professor, Doctor of Philosophical Science, University of Narхоз, Almaty, Kazakhstan, email: roza.turyszhanova@narхоз.kz, ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-7702-7269>

Botakoz Zhaksybayeva

Associate Professor, Candidate Of Philosophical Science, University of Narхоз, email: botagoz.zhaksybaeva@narхоз.kz, ORCID ID <https://orcid.org/0009-0002-1243-2225>

